

ЕНЕРГЕТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ВЕНЕСУЕЛИ З КНР ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ УГО ЧАВЕСА

Розглянуто енергетичне співробітництво Венесуели із КНР за адміністрації У. Чавеса (1999-2013 рр.). З'ясовано основні причини, які спонукали ці країни до активної співпраці, виконано огляд численних двосторонніх зустрічей представників цих країн та домовленостей, досягнутих ними. Визначено основні досягнення і наслідки двосторонньої співпраці Венесуели та Китаю в енергетичній сфері.

Ключові слова: енергетичне співробітництво, адміністрація У. Чавеса, стратегічне партнерство, поставки нафти.

Рассмотрено энергетическое сотрудничество Венесуэлы с КНР при администрации У. Чавеса (1999-2013 гг.). Выявлено главные причины, которые сподвигли данные страны к активному сотрудничеству, осуществлен обзор многочисленных двусторонних встреч представителей этих стран и достигнутых ими договоренностей. Определено основные достижения и последствия двустороннего сотрудничества Венесуэлы и Китая в энергетической сфере.

Ключевые слова: энергетическое сотрудничество, администрация У. Чавеса, стратегическое партнерство, поставки нефти.

Venezuela's energy cooperation with PRC under Hugo Chavez's administration is considered. The main reasons which led these countries to active cooperation are revealed; numerous bilateral meetings of these countries representatives and the agreements reached by them are reviewed. The key achievements and consequences of Venezuela-China bilateral cooperation in energy segment are defined.

Key words: energy cooperation, Hugo Chavez's administration, strategic partnership, oil deliveries.

Венесуела – південноамериканська держава, яка володіє найбільшими у світі розвіданими запасами нафти, тому енергетична сфера відіграє дуже важливу роль в її зовнішньополітичній діяльності. Із вступом на посаду голови держави Уго Чавеса у 1999 р. (здобув перемогу на президентських виборах 1998 р.) енергетична дипломатія Венесуели значно позвинулася і набула якісно нових форм. Новий впевнений, рішучий, харизматичний лідер почав активно просувати ідею самодостатності своєї держави і прагнення зменшити її залежність від США. За таких умов новообраний президент звертає свою увагу на регіонального азійського лідера та претендента на глобальне лідерство – КНР, – і починає активно сприяти розвитку відносин між двома державами, особливо в енергетичній сфері.

Досить багато науковців та публіцистів звертали увагу на активні двосторонні відносини Венесуели і КНР, які стають все більш інтенсивними. Так, у китайських періодичних виданнях знаходимо статті та повідомлення стосовно цієї проблематики автора Ву Цзяо [20]. Серед науковців Венесуели ґрунтовний аналіз зовнішньої політики цієї держави в XXI ст., а зокрема, і венесуельсько-китайську кооперацію у численних працях здійснила О. Крот [13]. Французька дослідниця М. Делька [11], розглядаючи енергетичну дипломатію У. Чавеса, звернула увагу на важливість

співпраці КНР та Венесуели, але більше через призму американсько-венесуельських відносин. Російський дослідник О. Самсонов [8] докладно вивчав енергетичне та військове співробітництво між державами. Серед українських науковців можна виділити праці П. Бовсунівського [1], М. Засядька [2], Д. Левіна [5], в яких вони досліджують політику КНР у Латинській Америці, включаючи і стратегічно важливі відносини з Венесуелою.

Мета роботи полягає в дослідженні основних напрямів співпраці Венесуели та КНР в енергетичній сфері за адміністрації У. Чавеса, їх практичної реалізації, характеристики візитів сторін та закладених проектів, а також у з'ясуванні перспектив подальшого розвитку двостороннього співробітництва в енергетичному секторі після смерті У. Чавеса та приходу до влади Н. Мадуро.

Саме зі смертю харизматичного і сильного лідера Боліваріанської республіки Венесуела та зміною влади в країні і підвищується актуальність, нагальність цієї проблеми. Адже зміна керівництва держави може спричинити зміни в двосторонніх відносинах Венесуели та КНР в енергетичній сфері.

У 1998 р. У. Чавес абсолютно демократичним шляхом прийшов до влади, отримавши підтримку більшості населення Венесуели. Його курс на побудову

«соціалізму XXI століття» у зовнішній політиці проявлявся в критиці глобалізму, імперіалізму, «агресивних режимів» Західної півкулі, як наслідок, постійних конфліктах зі США. Також слід відзначити створення за ініціативи У. Чавеса «вісі добра» (на протидію американській «вісі зла») у складі Венесуели, Куби та Болівії [4]. Було розроблено проекти із впровадження спільної валюти (сукре), створення об'єднання ALBA та ін. Уго Чавес закликав країни регіону об'єднуватися, кооперуватися задля спільної протидії імперіалізму США [7]. Відповідно дружні, партнерські відносини Венесуела будувала із державами – супротивниками США (переважно соціалістичними). Так, за часів адміністрації У. Чавеса найміцнішим союзником стала Куба; слід також враховувати особисту дружбу У. Чавеса та Ф. Кастро. Під таку спрямованість зовнішньої політики Венесуели підпадає й зміцнення партнерських відносин з КНР, ураховуючи важливість інвестиційних впливів до венесуельської економіки з боку азійського гіганта.

Зі свого боку КНР також дуже вигідно і просто необхідно співпрацювати із цією латиноамериканською державою. Таке співробітництво повністю відповідає геополітичній стратегії КНР, оскільки, таким чином, вона поширює і зміцнює свій вплив у регіоні, який ще кілька років потому розглядався як «задній двір» США. Пекін так само, як і Каракас, прагне послабити вплив Вашингтону, претендуючи, у тому числі, й на глобальне лідерство. На думку авторів, за таких умов КНР просто не могла не звернути увагу на Венесуелу, не налагодити із нею співпрацю, адже ця держава є активним борцем із американським імперіалізмом і, що дуже важливо, лідером у світі за обсягом розвіданих запасів нафти. Отже, ця співпраця є надзвичайно вигідною і прибутковою для обох сторін – не лише в економічному плані, а і з точки зору політики.

Важливо відзначити, що саме із приходом до влади У. Чавеса між КНР та Венесуелою були встановлені відносини стратегічного партнерства (у 2001 р.). Його роль у розбудові міцного економічного співробітництва Венесуели із КНР яскраво демонструють цифри: на момент приходу У. Чавеса до влади в 1999 р. товарообіг між двома країнами не перевищував 200 млн дол. на рік, через 10 років цей показник сягнув 10,2 млрд дол. Таким чином, у 2010 р. Китай увійшов до трійки найважливіших для Венесуели торговельних партнерів. На завершення 2012 р. товарообіг між двома країнами сягнув 23 млрд дол. [8].

Очевидно, що однією з основних причин, яка підштовхнула ці дві країни до тісного співробітництва (у першу чергу, в енергетичній сфері), є протистояння кожної із них зі США та їхнім могутнім впливом. Хоча на офіційному рівні посадові особи нечасто декларують спрямованість багатьох угод і домовленостей проти США, особливо китайська сторона (найчастіше такі коментарі дає лідер Венесуели). Навпаки, у 2008 р. після плідного візиту У. Чавеса до Пекіну представник МЗС КНР Цзян Юй заявила, що співпраця двох держав будується виключно на обопільній економічній користі, вигоді і позбавлено будь-якого ідеологічного підґрунтя, що китайська сторона зацікавлена у розвитку відносин з усіма державами південноамериканського континенту, і що

двосторонні відносини цих держав «не спрямовані проти інших держав» [8].

Після встановлення у 2001 р. відносин стратегічного партнерства, дуже важливою подією двосторонніх відносин стало відкриття у серпні 2005 р. філії Державної нафтової компанії Венесуели PDVSA (Petróleos de Venezuela, S. A.) у Китаї, що було викликано великими обсягами поставок нафти до КНР. За словами представників цієї компанії, таке рішення спрямоване на диверсифікацію нафтового ринку Венесуели, аби скоротити його залежність від американського ринку.

Відповідно, Венесуела збільшила поставки нафти до КНР у 5 разів (з 12.300 бар. на добу в 2004 р. до 68.800 бар. на добу в 2005 р.) [16].

Вважаємо за доцільне визначити й охарактеризувати найважливіші і найбільш результативні візити представників обох сторін.

У грудні 2004 р. відбувся візит президента Венесуели Уго Чавеса до Пекіна. Із Головою КНР Ху Цзіньтао підписано 8 документів про співпрацю: угоду про китайську допомогу в будівництві залізничної мережі у Венесуелі, про зміцнення співпраці в енергетичному та гірничодобувному секторах, про надання кредиту 40 млн дол. на купівлю Венесуели сільськогосподарської техніки з Китаю та ін. [19].

У травні 2005 р. під час візиту віце-президента КНР Чен Чінхуна до Каракасу відбулося підписання 19 угод стосовно нафти, сільського господарства та технологій із президентом У. Чавесом [18].

У серпні 2006 р. в ході візиту президента Венесуели Уго Чавеса до Пекіна ним та Головою КНР Ху Цзіньтао було підписано низку угод у сфері енергетики, за якими Китайська національна нафтогазова корпорація (CNPC) і Державна енергетична компанія Венесуели (PDVSA) проводитимуть спільну розробку нафтового поясу Оріноко у Венесуелі та розвідування нафтового родовища регіоні Сумано (Венесуела) [12].

Наприкінці березня 2007 року відбувся візит члена Постійного комітету Політбюро ЦК КПК Лі Чанчуна до Каракасу та підписання Р. Раміресом (головою PDVSA) і Цзян Цземінем (президентом Китайської національної нафтогазової корпорації) угоди про створення компанії Petrozumano, призначеної транспортувати та зберігати вуглеводні [17].

У вересні 2008 р. в ході візиту президента Венесуели до Пекіна укладено угоду про побудову чотирьох танкерів (для транспортування нафти до КНР) та двох нафтопереробних заводів (один у нафтовому поясі р. Оріноко у Венесуелі, інший – у КНР в прибережній провінції Гуандун) та встановлено домовленість про подвоєння інвестицій у розвиток існуючих спільних проектів протягом наступних кількох років (з 6 до 12 млрд дол.) [13].

Під час візиту заступника Голови КНР Сі Цзіньпіна до Венесуели в лютому 2009 р. було укладено 12 угод про подальший розвиток економічної співпраці між державами [8].

Найважливішими двосторонніми угодами та проектами Венесуели і КНР у сфері енергетичного співробітництва, на нашу думку, є:

1. 9 травня 2008 р. підписано угоду про будівництво нафтопереробного підприємства в Китаї та про створення спільного підприємства (СП) між Китайською

національною нафтогазовою корпорацією (CNPC) і Державною енергетичною компанією Венесуели (PDVSA) з буріння нафтових свердловин у нафтовому поясі р. Оріноко (Венесуела). Це СП шукатиме нафту в районі «Хунін-4» [10].

2. У 2009 р. дві найбільші нафтові корпорації Венесуели та КНР підписали контракт про спільну розробку блоків «Хунін-8» та «Бояка-3» нафтового поясу р. Оріноко. За словами У. Чавеса, це частину курсу Каракаса на скорочення залежності Венесуели від американського нафтового ринку (на 2009 р. експорт нафти до США скоротився із 1,5 до 1 млн бар. на добу).

3. Восени 2009 р. прийнято угоду про вкладення Китаєм протягом трьох років у нафтовидобуток в поясі р. Оріноко 16 млрд дол. У грудні того ж року Каракасі за підсумками 8-го засідання міжурядової комісії було підписано 29 угод про розширення співпраці двох держав у сфері енергетики, гірничодобувної промисловості, сільського господарства та технологій.

4. У квітні 2010 р. КНР зобов'язався надати 20 млрд дол. кредиту Венесуелі на 10 років (половина кредиту надавалася в юанях, аби знизити залежність від доларової системи). Міністр енергетики Венесуели Р. Рамірес заявив, що ця держава за рахунок сплати кредиту поставлятиме КНР 200 тис. бар. нафти на добу.

5. У березні 2011 р. представники Державної енергетичної компанії Венесуели (PDVSA) та китайського холдингу «Сітік Груп» (Citic Group) підписали документ про взаєморозуміння в реалізації спільних проектів у нафтовій галузі та про створення спільної корпорації для розробки родовищ вуглеводнів Венесуели [8].

6. У серпні 2011 р. Китайська національна нафтогазова корпорація (CNPC) і Державна енергетична компанія Венесуели (PDVSA) підписали договір про створення спільного підприємства (СП), яке збудує в Китаї нафтопереробний завод «Нанхай». Згідно із договором про нафтопереробні заводи в Китаї від 2007 р., після «Нанхая» буде збудовано ще два підприємства з переробки важкої венесуельської нафти. Завод «Нанхай» планують побудувати до 2015 р. Капітал венесуельської сторони у цьому СП становить 40 % [9].

Відмітимо факти, що, на нашу думку, засвідчують високий рівень розвитку двосторонніх економічних відносин між Венесуелою та КНР за адміністрації У. Чавеса: 1) регулярно проводилися засідання венесуельсько-китайської міжурядової комісії; 2) діяв Спільний китайсько-венесуельський інвестиційний фонд; 3) станом на початок 2010 р. (за 10 років президентства У. Чавеса) нараховувалося 313 підписаних торговельних двосторонніх угод між державами; 4) у 2011 р. за сприяння Китаю у Венесуелі проводилося зведення 137 об'єктів.

Після смерті лідера Венесуели Уго Чавеса Фріаса 5 березня 2013 р. виконуючим обов'язки президента держави (а згодом і власне президентом) став його соратник Ніколас Мадуро.

7 березня 2013 р. у Венесуелу прибув для участі в похоронній церемонії покійного Команданте голова Державного комітету з розвитку та реформ КНР Чжан Пін. У ході візиту він зустрівся із виконуючим обов'язки президента Венесуели, сторони дійшли взаєморозуміння в поглядах на подальший розвиток двосторонніх відносин цих держав. Н. Мадуро стверджував, що покійний У. Чавес, який за чотирнадцять років правління відвідав КНР із візитами шість разів, доклав багато зусиль до успішного формування венесуельсько-китайських стратегічних відносин. Тому він вважає, що продовжити політику экс-президента – найкращий спосіб проявити повагу до нього та його досягнень у зовнішній політиці. Тому між КНР та Венесуелою зберігатимуться відносини стратегічного характеру [3].

15 травня 2013 р. на прес-конференції Н. Мадуро заявив, що уряд Венесуели має намір докласти значних зусиль до поглиблення венесуельсько-китайських відносин, сподіваючись на пожвавлення обміну досвідом між державами, розширення сфер співробітництва та продовження багатостороннього розвитку відносин стратегічного партнерства. Також Н. Мадуро висловив прагнення створити Форум про співпрацю «Китай – Латинська Америка» [6].

У. Чавеса часто називають архітектором відносин стратегічного партнерства Венесуели та Китаю. Н. Мадуро взяв курс на продовження такої політики свого попередника, наголошуючи, що має намір також розвивати ці двосторонні відносини на принципах взаємовигоди, рівності, поваги, планування та підвищення ефективності співпраці [15].

Отже, підсумовуючи усі розглянуті аспекти цієї проблеми, автори дійшли таких висновків:

1) ідеологічна близькість КНР та Венесуели, їх протистояння поширенню активного впливу США в регіоні та світі, зацікавленість КНР венесуельською нафтою, а Венесуели – китайськими інвестиціями, стали основними причинами формування досить міцних відносин стратегічного партнерства між двома країнами;

2) за роки правління адміністрації У. Чавеса між Венесуелою та Китаєм було підписано величезну кількість угод в енергетичній сфері, розроблено багато успішних проектів із добування, переробки та транспортування нафти, а також здійснено низку візитів, у тому числі й на найвищому рівні;

3) у результаті такої активної політики адміністрації У. Чавеса з китайського питання сформувалися дуже міцні і глибокі двосторонні відносини між державами, важливою складовою яких є енергетичне співробітництво;

4) можна простежити, що зі смертю колишнього лідера Венесуели, будівничого «соціалізму ХХІ століття» в окремо взятій країні, команданте Уго Чавеса загальний курс на поглиблення відносин стратегічного партнерства та енергетичного співробітництва між Венесуелою та КНР не був змінений новим керівництвом країни; яскравим підтвердженням цього є візит Н. Мадуро у вересні 2013 р. до Пекіна на запрошення Голови КНР Сінь Цзіньпіна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бовсунівський П. В. Військово-технічне співробітництво в зовнішній політиці Боліваріанської республіки Венесуела / Павло Васильович Бовсунівський // Проблеми міжнародних відносин : зб. наук. праць. – К. : КиМУ, 2012. – Вип. 5. – С. 76–97.
2. Засядько М. В. Новітні тенденції в політиці КНР у Карибському басейні і позиція США / Микола Вікторович Засядько // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – К. : ВІР УАН, 2010. – Випуск 33. – С. 348–354.
3. Исполняющий обязанности президента Венесуэлы встретился с специальным посланником председателя КНР Ху Цзиньтао Чжан Пином [Електронний ресурс] // Информационное агентство «Синьхуа». – 2013. – 10 марта. – Режим доступу : http://russian.news.cn/china/2013-03/10/c_132222783.htm.
4. Кравченко В. Наследие строителя «большиварианского социализма» [Електронний ресурс] / Владимир Кравченко // Зеркало недели. – 2013. – 15 марта. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/international/nasledie-stroitelja-bolivarianskogo-socializma_.html.
5. Левін Д. І. Латинська Америка і Китай: занепокоєння і реальність / Денис Ігоревич Левін // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – К. : ВІР УАН, 2011. – Випуск 46. – С. 717–726.
6. Очередная пресс-конференция 15 мая 2013 г. у официального представителя МИД КНР Хун Лэя [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства закордонних справ КНР. – 2013. – 15 травня. – Режим доступу : <http://www.fmprc.gov.cn/rus/xwfw/fyrth/t1041068.shtml>.
7. Савин Л. Венесуэла и социализм XXI века [Електронний ресурс] / Леонид Савин // Информационно-аналитический портал «Геополитика». – 2011. – 2 апреля. – Режим доступу : <http://www.geopolitica.ru/Articles/1167/>.
8. Самсонов А. Стратегическое партнерство Китая и Венесуэлы: нефть, оружие, социальные программы [Електронний ресурс] / Александр Самсонов // Военное образование. – 2011. – 15 сентября. – Режим доступу : <http://topwar.ru/6811-strategicheskoe-partnerstvo-kitaya-i-venesuela-neft-oruzhie-socialnye-programmy.html>.
9. Стратегическое партнерство Китая и Венесуэлы [Електронний ресурс] // Портал «Родон». – 2011. – 9 сентября. – Режим доступу : <http://rodon.org/polit-110909110710>.
10. China teams up with Venezuela to produce, refine heavy oil [Електронний ресурс] // People's Republic of China Ministry of commerce official site. – 2008. – May 16. – Режим доступу : <http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/counseloroffice/westemasiandaficareport/200805/20080505535561.shtml>.
11. Delcas M. La diplomatie pétrolière de Chavez / Marie Delcas [Електронний ресурс] // Le Monde. – 2006. – 14 Septembre. – Режим доступу : http://www.lemonde.fr/idees/article/2006/09/14/la-diplomatie-petroliere-de-chavez-par-marie-delcas_812920_3232.html.
12. Energy deals inked with Venezuela [Електронний ресурс] // People's Republic of China Ministry of commerce official site. – 2006. – August 27. – Режим доступу : <http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/counseloroffice/westemasiandaficareport/200608/20060802985952.shtml>.
13. Kroth O. Venezuela's cooperation with Big Sister China / Olivia Kroth [Електронний ресурс] // Voltaire Network. – 2012. – June 13. – Режим доступу : <http://www.voltairenet.org/article174573.html>.
14. Liu I. Oil-Rich Venezuela Meets Oil-Hungry China [Електронний ресурс] / Iris Liu // Venezuelanalysis.com. – 2008. – October 24. – Режим доступу : <http://venezuelanalysis.com/analysis/3898>.
15. Maduro en Beijing: Presidente Chávez fue el arquitecto de la relación estratégica entre China y Venezuela [Електронний ресурс] // El sitio oficial de Petroleos de Venezuela. S.A. (PDVSA). – 2013. – 22 de Septiembre. – Режим доступу : http://www.pdvs.com/index.php?tpl=interface.sp/design/readsearch.tpl.html&newsid_obj_id=11307&newsid_temas=0.
16. PDVSA China consolidará diversificación del mercado petrolero venezolano en Asia [Електронний ресурс] // El sitio oficial de Petroleos de Venezuela. S.A. (PDVSA). – 2005. – 22 de Agosto. – Режим доступу : http://www.pdvs.com/index.php?tpl=interface.sp/design/readsearch.tpl.html&newsid_obj_id=509&newsid_temas=0.
17. Sánchez A. Venezuela's Security Factors and Policy Goals [Електронний ресурс] / Alex Sánchez // Venezuelanalysis.com. – 2007. – May 2. – Режим доступу : <http://venezuelanalysis.com/analysis/2367>.
18. Wagner S. Venezuela and China Sign 19 Cooperation Agreements [Електронний ресурс] / Sarah Wagner // Venezuelanalysis.com. – 2005. – January 31. – Режим доступу : <http://venezuelanalysis.com/news/908>.
19. Wilpert G. Venezuela Offers China Greater Access to Oil to Reduce Dependency on US Market / Gregory Wilpert [Електронний ресурс] // Venezuelanalysis.com. – 2004. – December 25. – Режим доступу : <http://venezuelanalysis.com/news/851>.
20. Wu Jiao. China signs 12 deals with Venezuela [Електронний ресурс] / Wu Jiao // China Daily. – 2013. – September 23. – Режим доступу : http://europe.chinadaily.com.cn/world/2013-09/23/content_16985764.htm.

Рецензенти: Шевчук О. В., д. політ. н., професор;
Іванов М. С., д. політ. н., професор.
Гнатюк Т. О., к. політ. н.

© Богданова Т. Є., Кожевнікова О. В., 2014

Дата надходження статті до редколегії 10.05.2014 р.

БОГДАНОВА Тетяна Євгенівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

Коло наукових інтересів: теорія міжнародних відносин.

КОЖЕВНИКОВА Олександра Вікторівна – бакалавр з міжнародних відносин Чорноморського державного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

Коло наукових інтересів: співробітництво Венесуели із КНР.